

Ku dávkam obecným prináležia aj obecné práce, z ktorých verejné cesty stavajú a udržujú, aj tu by od dosavadného spravodlivejši kľúč znamenite obľahčil nerovne rozdelenú ťarchu.

10. Obrana vlasti súc rovnako povinnosťou občanov v ohľade tomto žiadať budem, aby doterajší zákon rekrutačný premenený bol v ten spôsob, žeby potrebný kontingent vojska krajiny nie dľa osobnej povinnosti synkov, tejto drahej krvi jednotlivých rodín, ale dľa pomerného rozmeru na jednotlivé stolice, poťažne obce slobodným vyprostredkovaním vystavený býval.

11. Opravdu kresťanské zákonodarstvá starali sa vždy o rozširovanie osvety a vzdelanosti medzi občanstvom a jmenovite medzi ľudom svojím, lebo s pokrokom duchovným vo vedne stúpa aj dobrobyt materiálny. Za to mám, žeby zákonodarstvo ničím tak podstatne nenapomohlo blahobyť a rozkvet vlasti našej jako keď sa o rozšírenia osvety a vzdelanosti medzi ľudom postará a pred očima majúc zásadu rovnoprávnosti národnej a náboženskej, nebude váhať k tomu cieľu jmenovite aj k zlepšeniu stavu učiteľov z pokladnice štátnej potrebné obete prinášať.

12. Ačpráve volebný zákon z roku 1848 na slobodomyselnom stanovisku je založený, pri tom všetkom ale nezodpovedá požiadavkám všeobecnej osobnej slobody; pracovať budem na tom, aby každý samostatný a v mravnom ohľade bezúhonný občan, doplnivší 21 rokov volebným hlasom vládnuť a tak všetky osobné záujmy zastúpené boli.⁸

Vúbec nemožno je všetky tie zákony v krátkom príhlase rozložiť, ktorých donešenia cítené v živote potreby požadujú. Dost' na tom, že náhľadom mojím úlohou terajšieho a nasledovať majúcih snemov bude všetky v živote cítené a uprávnené záujmy na základe mravného a večného práva pozitívnymi zákonami pred svevoľou zabezpečiť lebo ústava vlasti len tak môže byť silná a trvaca, jestliže jej základy nie fikcie, ale večné pravdy a skutočné potreby života tvoriť budú.

120

Volebný program dr. Pavla Mudroňa pre voľby do uhorského snemu roku 1865 pre Mošovský okres.

Originál konceptu programu v AMS, pozostalost J. Francisciho. Je bez dáta.

Volebný program dr. P. Mudroňa obsahuje okrem národno-politických požiadaviek aj požiadavky hospodárske.

Osvedčenia sa nižepodpísaných strany hlavných zásad na nastávajúcom sneme zastávať sa majúcih, následkom vyzvania viacej spoluobčanov turčianskych.

Sloboda je naše heslo.¹

Sloboda ale bez zákona je len prostopašnou svevoľou. Zákony tedy berieme za základ našej slobody, a síce, čo občania krajiny Uhorskej snemom od roku 1848 rovným

⁸ Táto požiadavka bola prvý raz vyslovená v slovenskej politike.

¹ Prečiarknutý text: Sloboda je naše heslo, a síce ústavná sloboda, lebo sloboda bez zákona je len prostopašnou svojvoľou.

právom opatrený, zákony od spomenutého roku. Zákonom treba ako všetkým dielam ľudským s duchom času pokračovať, a tak chceme aj v snemových článkoch uhorských duchu času primerané opravenia.

Uznaním zákonov, uhorským snemom roku donesených, chceme mať:

I. ústavu od roku 1848., a len výsledok tejto zásady je, keď žiadame:

aby všetky nové dávky a dane, jakéhokoľvek mena, ktoré od roku 1848 vznikli, jako: štemple, monopol dohánu, daň dedičná a potravná, zvýšenie solnej ceny atď., zrušené boli, a len daň snemom alebo uhorským ministerstvom určená v platnosti stála. Pri vypracovaní ale kľúča ustanoviť sa majúcich daní, aby sa hľadelo na menšiu úrodnosť horných stolíc uhorských a tak aby pre tieto stolice daň pozemková pomerne nižšia bola.

Spomenuli sme ale,

II. že žiadame aj duchu času primerané opravenia dosavadných snemových zákonov na základe rovnoprávnosti. Žiadame tedy rovnoprávnosť a slobodu vo všetkých triedach a vrstvách, jako

A. spolkov a jakýchkoľvek právnych osôb, tak aj

B. jednotlivcov.

A. Za nám v týchto časoch najdôležitejšiu právniu osobnosť počítujeme národnosť a žiadame a žiadať neprestaneme:

1. aby v Uhorsku národnosť jedna pri druhej, nie jedna nad druhou stála (nie jedni vládnúci, druhí podmanení)² [aby tedy spolok všetkých národností ethnografických v Uhorsku, vlast' túto predstavoval a každá jedna z nich jako zrovnoprávnený úd celku politickej národnosti uhorskej sa považovala.³],

2. aby tedy úrady stoličné a slúžnovské podľa väčšiny obyvateľstva každej stolice a každého slúžnovského okolia v tom lebo onom jazyku, ku ktorému spomenutá väčšina patrí, úradovali; na menšinu sa ale tiež ten ohľad musí brať, aby z verejnosti vytvorená nebola, lež rovnoprávnou zostala, (vynímajúc otázku autentičnosti, ktorá pri väčšine zostane)⁴ nech jeden z podžupanov má na starosti jednej, druhý druhej národnosti zastávanie).

3. Preto žiadame, aby sa k úradom stoličným a slúžnovským nikto nepripustil, kto reč alebo reči patričnej stolice alebo slúžnovského okolia správne hovoríť a písať nezná. Aby sa toto ale od jednotlivcov požadovať mohlo, žiadame

4. nižšie, srednie a vysoké školy národnie a znamenite aj slovenské. Žiadame naposledy

5. aby sa povstaniu spolkov ku vzbudeniu národnosti a vyvinutia reči neprekážalo.

B. Čo sa jednotlivcov týka, sloboda a rovnoprávnosť žiada:

1. Vyzdvihnutia všetkých s rodom spojených výsad (privilégií), jako sú: výsady mýta, trhových a jarmočných dávok, volenia na snem atď. [Tu myslíme na slobodné živnosti.]⁵

² Dopísané ceruzkou.

³ Dopísané ceruzkou na okraji listu.

⁴ Vpísané, text v zátvorkách je nahrádzajúci.

⁵ Texty v hranatých zátvorkách vpísané ceruzkou.

Slobodu myšlienok a ich zdielanie, tedy za slobodu tlače.

2. Slobodu osobnú, dľa ktorej bez veledôležitých [na jednoduchô] podozrenia človek zákonne neodsúdený, zavretým byť nesmie.

3. Slobodu spolkovitosti.

Toto sú hlavnie ťahy nášho politického vyznania, ktoré [ctenému] obecnstvu volebného okresu Mošovského predstierame, tým nezvratným predsavzatím, že v páde vyvolenia jedného lebo druhého z nás zásady té mužne hájiť a v zákon uviesť za svätú povinnosť našu pokladať si budeme.

4. Jako jednotlivcov, tak zvlášte národného hospodárstva sa dobročinne dotýka a preto žiada:

a) aby sa ku pozdvíženiu priemyslu a kupectva pracovalo tým, žeby dane od kupectva s cudzozemskom provodeného prestali a pasy k tomuto cieľu do cudzozemska braté rovné s pasmi pre [vnútro] Uhorsko taxované boli.

b) Aby sa o zákonné ulavenia trpiaceho človečenstva postaralo.

[pri vypracovaní kľúča ustanoviť majúcich sa daní, aby sa hľadelo na menšiu úrodnosť horných stolíc a tak aby pre tieto stolice daň pozemnia pomerne menšia bola.]

[5. Keď pre ubezpečenie spomenutej ústavy žiadosť prednesieme, aby sa ústava táto každej korunnej zemi Rakúska dostala.]

121

Volebný program Štefana Závodníka pre maďarského kandidáta B. Ulmanna pre voľby do uhorského snemu vo volebnom okrese Považskobystrickom.

Uverejnili PbV, roč. V, č. 104. Budín 29. novembra 1865.

Pružinský r. k. farár Štefan Závodník, známy príslušník štúrovskej družiny, zamýšľal zúčastniť sa volieb do uhorského snemu roku 1865, ale pre neprístojnosti, ktoré sa robili pri volebnej agitácii, odstúpil a žiadal maďarského spolukandidáta Ulmanna, aby jeho program zastupoval. Závodník venoval značnú pozornosť vo svojom programe aj hospodárskym požiadavkám.

Žiadosti voličov okresu Povážsko-Bystrického svojemu zástupcovi v čas voľby dňa 20. nov. 1865 verejne kroz nižepodpísaného spolukandidáta odovzdané

1. Aby sa pri každej otázke v sneme krajinskom pretriasal sa majúcej p. zástupca náš rozpamätal, že jeho vyslal chudobný ľud čisto-slovenský v trenčianskej stolici bývajúcí, ktorý on brániť, a svedomite zastávať si vzal za svätú povinnosť svoju, nasledovne:

2. Krome jednoty ríše rakúskej, a celistvosti krajiny našej Uhorskej, ktorú zastávať musí, spolu nech upamätá milú spoločnú vlasť našu Uhorskú na to, aby nebola nám ubohým Slovákom macochou, ale pravou matkou, lebo to spravodlivosť so sebou donáša, že zaslúžia všetci krajiny uhorskej obyvatelia, ktorí nesú jednaké bremená a ťarchy, aby v krajine aj jednakú slobodu, jednaké práva, jakožto jednej vlasti obyvatelia požívali; a preto po